

Tetűhajhászok

Nincs a világon az írott vagy íratlan törvények, a meghonosodott szokásrendek szerint normális ember, aki akár egy pillanatra is kételkedne a békességnek a mindenek-fölötti áldást hordozó hatásában. No persze, ez az isteni tisztánlátás a teremtés koronája esetében sem ment egyik napról a másikra, tengernyi nyálnak kellett a dühtől habzó szájából szertefröcskölnie, óceányi, enyhíthetetlen haragból, vad szenvedélyből, féktelen gyűlöletből, sunyi álnokságból kiontott vérnek elfolynia, amíg az okosodás lassú, kacskaringóktól nem mentes folyamatának köszönhetően, fokozatosan – többé vagy kevésbé – elfogadottá vált az emberek közötti viszonyokban a mindenkori józanabb hozzáállás, hogy nem árt, ha bármely hallgatolagos egymásnak-feszülést, tényleges konfliktust, vére menő harcot alapos átgondolás előzi meg: mit miért cserébe?, s az megéri-e?, s ha mégsem, akkor tenmagad értéke mire taksálható?, abból mikor mennyit, és hogyan áldozz?, hiszen vesztesnek lenni, vagy csak akár annak tűnni is mások, de főleg önmagad előtt roppantul megalázó állapot.

Mérenköcskénkben, bár jól elrúgta már a harmincat, ez a bölcsesség még csak a sejtésnek egy alakváltó amőba szintjén leledzett, attól a pillanattól kezdett körvonalazódni valami meggyőződés-félévé, amikor azon a szerdai délelőttön Kiss-Bara Eleknek tízóraiás közben a nyelve tövébe szaladt a szalonnaprításhoz használt zsebkése.

Talán soha meg nem történik, vagy ha igen, bizonyára sokkal később, és más körülmények között, hogy eljut a fejlődésnek erre a fokára, ha alkalmi részlegvezetőként nem tekint magára nézve kötelezőnek, hogy naponta bejárja a viszonylag kiterjedt körletét, és legalább egy „jó napot!” erejéig szóba elegyedik az általa egyenrangú munkatársaknak tekintett beosztottjaival. A temérdek új gondtól emésztődve, amit az aznap reggeli eligazításkor rótt rá Ölyvessy igazgató az év végi teljesítések hajhászása közepette, körútja során éppen akkor ért a szállítóeszközök ki- és berakodására hivatott csapathoz, amikor a kilenc óraker betolatott, cementtel teli tartályvagon kiürítése után azok négyen, a decemberi permetező nyirok ellen védekezve, nyakig begombolt pufajkában, a két-két egymásra rakott falazó tömbből rögtönzött ülőhelyükön, a szokott időhöz képest jócskán megkésve, már kintették a tízóraihoz hozott pakkjukból a kenyér jó részét, meg a hozzávalót. A köszönés után csak annyit szándékozott időzni, amíg a rutin szintjén meg nem várja a választ kérdésére, hogy van-e valami, amiben kölcsönösen egymás segítségére lehetnek, de még így is lehetetlen volt nem észrevennie a Kiss-Bara Elek szájának kissé keserűen lebiggyedő bal sarkán a vékony erecskében csordogáló vért. Természetesen egy pillanatig sem tétovázott, hogy rá-

kérdezzen-e, vagy sem, de Elek csak szóltanul legyintett rá egyet, arca rezzenetlenül nyugodt maradt, miközben a zsebkést tartó széles és bütykös jobb kezének ínas-eres hátával törölt egyet az állán, és ebben a válaszmozdulatban benne volt a legelemibb szemrehányás, hogy minek kell mindent észrevenni, majd továbbra is egyenes háttal ülve folytatta a falatozást, mint aki a legteljesebb közönnyel veszi tudomásul a legnyilvánvalóbb rendhagyót. De a mélyvörös erecske, amelynek nyomát néhány pillanattal előbb eltüntetni igyekezett a cserzett bőrű kézfej, új utat talált magának az áll ráncai között, s ezt mérnököcskénk már nem hagyhatta szó nélkül.

– Mi történt, Elek?

– Semmiség. Géza komám egy rosszat mozdult, s attól kicsit bennebb ment a számba a bicsak hegye – mormogta maga elé a kérdező.

Ám mérnököcskénk sejtette, hogy ez mégis több holmi semmiségnél, s mondta neki, hogy látni szeretné azt, még mielőtt valamivé lenne.

– Na, mérnök úr, na! – emelte rá eléggé megrovón a tekintetét Elek. – Ne akarjon már a szám fölött is uralkodni. Kutakodni benne! Mint egy néger rabszolgának. Mint a filmekben.

Mérnököcskénk jóformán lebénult a választól, nem is annyira a tartalmától, bár az sem volt mindennapi, mint inkább a hangnemétől. Alaposan megzavarta. Nem tudta, hogyan viszonyuljon a helyzethez. Ez az Elek nem ilyen fajta, legalábbis eddig nem ilyennek ismerte. Nézte a szikár, az ingázástól, a nehéz fizikai munkától kiaszott testet, a beesett, árkokkal barázdált arcot, a mélyen ülő, tompán izzó szemeket, s nem tudta, hogyan viszonyuljon hozzá. Csak annyira maradt tiszta az agya, hogy felderengjen benne a kötelezettség, amellyel idebent valamennyi beosztotjának testi épségét illetően tartozik. És a felelősségérzet azonnal egy határozott utasítás formájában tört fel belőle.

– Látnom kell, Elek. Mert ha valami komolyabb baja lesz, engem vesznek elő.

Elekéről lerítt, hogy hirtelenjében nem tudja eldönteni, ki kinek ura, ő saját magának, vagy neki ez a gyengécske, de ezidáig mindig tisztos hangon beszélő fiatalúr. Aztán az is, hogy érti, valamiféle parancsot kapott. Ölébe, a maradék kenyér mellé tette a zsebkést, egy újabb határozott mozdulattal letörölte a friss vért az álláról, lenyelte az utoljára megrágott, vérevel elegy falatot, felemelte az ülőkéje mellől a félliteres üveget a jegeccsé dermedt teával, kortyolt kettőt belőle, öblögetett, azt is lenyelte, felállt, aztán a nyelvét is kiöltve, kelően nagyra tátotta a száját, hogy a főnöke megállapíthassa, a kés hegye éppen az egyik főeret sebezte meg, a vérzés nem fog egyhamar magától elállni.

– Amíg elkérem az igazgatótól az ARO-t, kapja össze magát, szóljon Ciufulete mesternek, hogy a nap hátralevő részében hiányzik, felmegyünk a sürgősségre, látnia kell egy orvosnak is, mivel lehet elállítani a vérzést. Így nem maradhat!

– Hogy én? Annak a tetűhajásznak?! Azt már nem! – tört ki Elekből a leghatározottabb ellenkezés. Valósággal lecsapta magát a hevenyészett ülőkére, ismét kezébe vette a zsebkést, leszelt egy újabb falat szalonnát, ezzel jelezvén, hogy a témát részéről lezártnak tekinti.

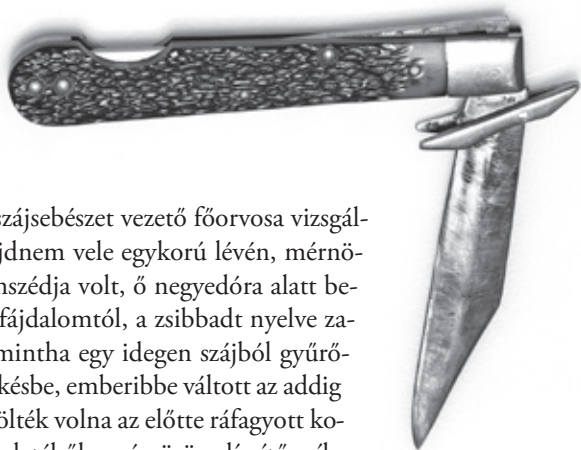
Csakhogy mérnököcskénk nem tekinthette annak, a felelősségtudat nem csak a gyakorta elnéző viszonyulásától, de belső szokásrendjétől is eltérítette, magára kellett vállalnia, hogy tájékoztatja a részlegmestert Elek valószínű, néhány órás hiányzásáról. Sejtette, hogy a granulit-gyártó forgókemence adagolójánál találja, oda, a kiáramló meleg kellemétől áldottabb helyre szokott elhúzódni időnként télvíz idején egy-egy traccs-partira Purice Sanduval, a nyelvtestvérével. Csakugyan ott viháncoltak, Ciufulete Nicolae aznap is ott engedte szabadjárá a mindenkori jókedvét, amelyből nem hiányzott sem az irónia, sem az önirónia kiáradása, amit nem mindenki tudott józanul feldolgozni, mint például – ahogyan az a későbbiek során kiderült – a visszafogottsághoz, a kimért séghez, olykor a kényszerű önmegtartózkodáshoz szokott Kiss-Bara Elek sem.

Az új nagy kórház sürgősségi sebészetén ismerős orvos, Bálint Ernő doktor volt a szolgálatos, éppen a folyosón beszélgetett valakivel, mérnököcskénk tüntetően megállt mel-

lettük jó kétméternyire, ezzel jelezvén, hogy vele van dolga. Bálint doktor értett is a jelből, s miután meghallgatta, miről van szó, azonnal bevitte Eleket a rendelőbe, belenézett a szájába, aztán mondta, hogy elég durva nyoma

van a szúrásnak, közel egy centis a harántvágás az éren, varrni kell, ehhez egy szájsebész jobban ért, írt néhány ajánló sort, s azzal átküldte őket a Dózsa György utcai fogászati klinikára. Tíz perc alatt odaér-

tek, ott sem kellett sokat várniuk, Văeanu doktor, a szájsebészet vezető főorvosa vizsgáلتa meg Eleket, behívta Kovács Dezső doktort, aki, majdnem vele egykorú lévén, mérnököcskénknek gyermek- és fiatalkorában jóformán szomszédja volt, ő negyedóra alatt befoldozta a lyukat. Elek eléggé fintorgott utána, nem a fájdalomtól, a zsibbadt nyelve zavarta, az alig hallhatóan elmormogott „köszönöm” is mintha egy idegen szájból gyűrődött volna ki, de a megilletődöttség nyügétől egészen békésbe, emberibbe váltott az addig görcsösen elutasító arca, mintha láthatatlan kezek letörölték volna az előtte ráfagyott konokságot, s úgy tűnt, már neki sem hiányzik a szája szegletéből a, vérvörös, díszítő csík.

Jó egy órával a délelőtti műszak lejárta előtt visszaértek a gyárba, s noha a szájsebészen kiállítottak egy kibocsátót, amely azt is tartalmazta, hogy az erő kifejtés elkerülése végett három napi táppénzre javasolják a páciens, az, fásult tekintetét az őt erre figyelmeztető mérnököcskénkre emelve, csak legyintett, s mert nem ütközött részéről határozott ellenzésbe, még éppen elég ideje maradt ahhoz, hogy besegítsen a csapatnak az esedékes falazótömb-szállítmányhoz betolt, félig már megrakott vagon megtöltésébe, és ahhoz is, hogy a dühből ismét begörcsölve, szótlannul tudomásul vegye, amit a visszaérkezésekor elvárt bejelentkezésének elmaradása miatt rákérdező Ciufulete mester vigyorogva odavágott neki: „Ce-i mă omule, ăștia ți-au tăiat limba aia spurcată, de n-ai venit să-mi spui că te-ai întors?”¹

Ahogy Bakó Géza másnap mesélte, azt hitte, a következő pillanatban az Elek bicsakja ismét eret vág majd, csak ezúttal mélyebbre szúrva, annyi néma dühvel meredt rá a kajánul vigyorgó mesterre. És még egyebet is mesélt, hogy mérnököcskénk végre megérthesse azt az egyszeri bicska-ügyet.

Nemsokára tizenkét éve lesz, hogy együtt ingáznak Nyárádszentbenedekről, előtte Elek még hét éven át tette ugyanezt egyedül. Önként vállalta, miután egy évig kipróbálta a közöst, arra gondolván, csak van valamicske áldás abban, hogy élteti az embert a remény, amíg mindennap láthatja az egy tagba gyömösölt, közel tizenöt hold szántóját, meg odébb, az erdő alatt, a másfél hold kaszálóját, amit oda kellett adnia, ha a harmincon alig valamivel túl nem akart végzetes rosszat magának meg az övéinek. De az áldás elmaradt. S emiatt aztán már látni sem akarta, mi veszett oda. Egyedül és kizárólag az ekeszarvtól, a kaszától, a széna- meg gané-hányó vasvillától edzett karja erejében bízhatott, ha az asszonyt s a két fiút meg a lánykát meg akarta menteni a semmivé válástól, arra is szegődött el a meggyesfalvi téglagyárba trógerolonak, azaz szakképzetlennek, ahogy a frissen nyitott munkakönyvbe beírták. Húsz éve már, hogy teszi, amit megkövetelnek, így aztán soha senkinek nem állt útjában, sokat nem beszélt, ha volt is néha baja valakivel, akkor főleg saját magával, mert nem ezt itt, hanem amazt otthon illetett volna szóvá tenni, ha úgy adott volna magára, ahogy kell. De akkorra már, mire így kitüremlett belőle időnként a baja, minden késső volt. Ezért aztán egyetlen megoldása maradt: túrni, ami rászabatott. Ezzel együtt azt is, ahogy Ciufulete Nicu ugratta néha, mert kinézte magának, hogy nála mindig telibe talál. Az a nyelvbedőfés is attól lett, hogy éppen csak nekifogtak az éhüket enyhíteni, amikor Nicu, miközben óriás testével, rövid, görbe lábaival elrobogott mellettük, mindegyiküknek szánva a figyelmeztetést, rászólt Elekre, hogy „auzi măi, chiabure, nu mai chiuli halind, că vă așteaptă vagonul gol pentru blocuri!”², az újabb falatnak szánt puha szalonnadarabkán könnyen átszaladt a penge a begörcsölt kar erőteljesebb, idegesen rángó mozdulatától. Csak a szája sarkán kicsordogáló vérből lehetett következtetni arra, hogy a Nicu szúrása ismét betalált, s ezúttal kicsit mélyebbre döfött. Pedig Nicunak tulajdonképpen semmi baja velük. Mindenkit szeret, mindenkit elfogad. De ő ilyen. Csakhogy Elek szerint az ilyenséget nem lehet bárkitől elviselni. Főleg tőle nem. Egy ilyen senki, gyökértelesen tetűhajásztól. Aki bárhol jól érzi magát, ahol van mit enni, inni, van kivel egy-egy jót dumálni a semmiről, s van kit heccelni. Aranyvilág ez itt neki, ahogy mindegyre han-

1 Mi van, ember, ezek kivágták azt a mocskos nyelvedet, hogy nem jöttél szólni a visszatértekről? (román).

2 Hallod-e te kulák, ne lójj meg a munka elől zabálva, mert vár rátok a tömböknek szánt üres vagon! (román).

goztatja. Olyan aranyvilág, hogy olyan már nincs is, csak a mesékben. A falból folyik a víz, nem kell hordani a száraz trágyát, a füstöt ontó, nedves ágakat a fűtéshez, havonta kétszer adják a pénzt, amiből jut is, marad is. Hát mi ez, ha nem mese, ahhoz képest, amit gyermekkorában Jegalián megélt. A két bátyjával együtt Szent-György napkor kicsapták a malacok mellé a Nagy Brăila-szigetre, mezítláb szaladgáltak egész nap, éjszakára, de még nap-pal is a nagy esők, a tavaszkor meg ősszel mindenén átfújó Crivăț elől befészkeltek magukat a kukoricakóróból eszkábált kalyibába, Szent-Andráskor összeszedték őket, a vályogházuk pitvarában két, lúggal teli cseber állt, az egyikbe, a hígabb lötybe nekik, hármuknak kellett nyakig beleereszkedniük az anyjuk szigorú felügyelete alatt, hátrahajtaniuk az előtte kopaszra nyírt fejüket, hogy a vizlató anyai szem felmérhesse, garantáltan állatmentesek, a másikba a levett ceceulájukat bedobálniuk, nehogy a tetvek is átteleljenek velük együtt. Aztán az apja, Medgidián, a cementgyárban talált magának külön helyet, mint az alkalmi kukoricakapálás, -törés, odavitte a családot is, ott járta ki Nicu a hét általánost, végezte el a szakiskolát, s lett egyike, taknyádi, nyápic ifjúként, a nagy forgókemencét felügyelőknak, ott végezte el a kétéves fogarasi bakaság után a mesteriskolát is, onnan helyezték át műszakvezetőnek a békási gyárba, majd amikor itt építeni kezdték a granulit-gyártó részleget, ide küldték, hogy a kemenceépítést és beüzemelést felügyelje, felajánlották neki a végleges áthelyezést, de nem volt biztos benne, hogy szeretni fogja itt, hogy megszokja az idegenséget, ezért az asszonyt s a két lányt csak jóval később hozta el Békásról, azután, hogy kiutalták neki a kétszobás tömbház-lakást, és súlyban, magabiztosságban meg minden egyébben gyarapodva végleg meggyőződött: ez a Vásárhely tényleg maga Meseország.

Abból, amire a Bakó Gézától hallottakból következtetni tudott, mérnököcskénk számára egyértelművé vált, hogy ennek a két, amúgy derék embernek a pusztá létezése is egymás mellett a továbbiakban komoly baj forrása lehet. Tudta, hogy képtelenség lenne rábeszél-nie Eleket, hagyja végre lehúzni magáról azt a sors-takarót, amit mások szabtak rá, s ami-be jó ideje két kézzel, foggal-körömmel kapaszkodik, hogy enyhíteni próbálja a didergést, valahányszor átjárja testét-lelkét az önbecsülés hiányának dermesztő szele. És azt is tud-ta, hogy Ciufulete Nicut sem lesz képes meggyőzni, tegyen kivételt, s ha csak nyomós oka nincs rá, ne szurkáljon oda időnként Kiss-Bara Eleknek, próbálja türtőztetni magát, még úgy is, hogy biztos benne, abban szurka-piszkában nincs semmi rosszindulat, csak a pusztá vagánykodás, a hecc kedvéért teszi, hiszen az alkalmi önmegtartóztatás a természetével, az életörömeivel együtt járó beidegződésekkel lenne ellentétes, és ilyen lemondásra az élete derekán levő ember már aligha képes. Kénytelen volt hát Ölyvessy igazgatóhoz folyamod-ni, arra kérve, segítsen, hogy az új év valóban új reményeket jelentsen mindnyájuk számá-ra, amihez az is szükséges, hogy a gyár egyik legrégebbi alkalmazottját, Kiss-Bara Eleket, érdemeinek elismerése gyanánt, és vele együtt Bakó Gézát is, mert immár elválaszthatat-lanok, helyezték át január 1-jétől a Sárdi Árpai vezette téglagyártó részlegre, bálázónak az autórakókhoz. S mert kérése meghallgattatott, úgy érezte, újabb feltételét teremtette meg a részlegben a jó működéshez nélkülözhetetlen békességnek.

Csak azzal a belső békétlenségével nem tudott még nagyon sokáig mit kezdeni, amit az emberi sorsok között tapasztalt, a mélyebbnél is mélyebb különbség szült benne. ■ ■ ■

Káli (Király) István 1947-ben született Marosvásárhelyen. Elemi, általános és középiskolai tanulmányait szülővárosában, a Bolyai Farkas Elméleti Liceumban végezte, 1965-ben érettségizett, még abban az évben felvették a Temesvári Műszaki Egyetem Iparvegyészeti karára, ott szerzett mérnöki oklevelet 1970-ben. Önálló kötetei: *Mit tud az a nagy sárga gép?* – novellák – Kriterion, Bukarest, 1979; *Akinek megbocsátjátok* – regény – Kriterion, Bukarest, 1981; *Tisztítóház / Üres napok* – kisregények – Dacia, Kolozsvár, 1983; *Közjáték* – novellák – Kriterion, Bukarest, 1984; *Századélet* – novellák – Zrínyi Kiadó, Budapest, 1994; *Vasvirágok* – versek – Polis, Kolozsvár, 1997; *Helyzetábécé* – versek – Pro-Print, Csíkszereda, 2007; *Bíbor, avagy Hórusz szeme* – regény – Bookart, Csíkszereda, 2012; *Megvárom, amíg fűtyül a feketerigó* – válogatott novellák – Mentor Könyvek, Marosvásárhely, 2017; *A szemfényvesztett* – regény – Noran Libro–Mentor Könyvek, Budapest–Marosvásárhely, 2017; *Bizony, csoda!* – Beszélgetés gróf Bethlen Anikóval – Mentor Könyvek, Marosvásárhely, 2018; *Áll az ördög, s csodálkozik* – novellák – Mentor Könyvek, Marosvásárhely, 2020. 1979-ben elnyerte a Román Írószövetség elsőkötetesek-díját. 2015-ben szakmai tevékenysége elismeréseként a Magyar Érdemrend Lovagkeresztje kitüntetését kapta.